МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК
ФУНДАЦІЯ РОЗВИТКУ ДВОМО
ВНОСТІ «EDUNOWA»

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Збірник тез доповідей
V Міжнародного науково-методичного семінару
та матеріалів Олімпіади знань про Польщу
«Луцькі Діалоги з польською культурою – 2024»

Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовтня 2024 року

Луцьк
Вежа-Друк
2024

УДК 373.016:811.162.1+811.162.1:378.016(08)
С 34

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 15 жовтня 2024 року)

ОРГАНІЗАТОРИ:

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Полоністичний Бюлетень Польської академії наук
Фундація розвитку двомовності «Edunova»
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Інститут Польщі
Факультет філології та журналістики
Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу
Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Голова оргкомітету:

Анатолій Цьось, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор фізичного виховання і спорту, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові керівники:

Наталія Богданець-Білоскаленко, доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;
Світлана Сухарєва, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі;
Наталія Цьолик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі, завідувач Науково-навчальної лабораторії українсько-польського перекладу;
Лілія Лавринович, декан факультету філології та журналістики, кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки;
Світлана Степанюк, завідувач відділу гуманітарних дисциплін, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти;
Олег Дикий, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

С 34 **Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти**: зб. тез доповідей ; Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовт. 2024 р. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – 257 с.

Тези міжнародного семінару (14–18 жовтня 2024 року, Інститут педагогіки НАПН України - Волинський національний університет імені Лесі Українки - Полоністичний бюлетень ПАН) присвячені дослідженню методики викладання польської мови у закладах середньої та вищої освіти, її лінгвістичним, літературознавчим і перекладознавчим аспектам, а також зв'язку з іншими суміжними дидактичними дисциплінами. Звернено увагу на інноваційні методи вивчення іноземної мови в умовах цифрового розвитку суспільства. Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

УДК 373.016:811.162.1+811.162.1:378.016(08)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024
© Факультет філології та журналістики, 2024
© Інститут Польщі, 2024
© Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу, 2024
© Навчально-науковий інститут неперервної освіти, 2024
© Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ЗМІСТ

Baj Ołena, Sterenczuk-Bohdanowa Natalia
Ludowy styl mówienia w powieści Władysława Reymonta «Chłopi»……...6
Krysztof Nadija
Obraz polskiego miasta w trylogii kryminalnej Zygmunta Miłoszewskiego…….10
Бай Олена
Творчий шлях В. Шимборської до Нобелівської премії ……..13
Білань Ірина (науковий керівник: **Бай Олена**)
Складносурядні синтаксичні зв'язки в романі Миколи Лозинського «Книга» …… 16
Боднарчук Ірина (науковий керівник: **Сухарєва Світлана**)
Особливості молодіжної тематики у повісті Ізабелли Сови «Смак свіжої малини» ……...19
Будько Мар'яна (науковий керівник: **Полежаєва Тетяна**)
Фраземіка в контексті творчості Віслави Шимборської …….22
Вакуліна Карина (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Зародження епохи позитивізму в Польщі в XIX ст…… 27
Васейко Юлія, Котушко Ірина
Функції прикметників на позначення емоцій у романі «Вогнем і мечем»…… 30
Василенко Юлія (науковий керівник: **Полежаєва Тетяна**)
Особливості найпопулярніших польських молодіжних сленгізмів ……...34
Васянович Ганна (науковий керівник: **Вікторія Остапчук**)
Мотивна парадигма фрашок Станіслава Кошевського…… 37
Вишневська Оксана
До питання інтерпретації поетичного тексту здобувачами освіти……..40
Горела Карина (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Візія України у творчості Богдана Юзефа Залеського …… 44
Грицевич Юрій
Полонізми в тексті повісті «Царівна» О. Кобилянської…….. 48
Давидюк Софія-Олександра (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Авторські неологізми у творчості Ю. Тувіма.....……52
Демусь Аліна (науковий керівник: **Бай Олена**)
Сленгова лексика в сучасному польському медіапросторі …….57
Демченко Наталія, Чала Анна
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні ……...60
Діхтярук Ганна (науковий керівник: **Васейко Юлія**)
Маніпуляції в медіапросторі: специфіка функціонування ……..65
Дудай Каріна (науковий керівник: **Яручик Віктор**)
Граматичні трансформації під час перекладу публіцистичних текстів видання «Gazeta Wyborcza» на українську мову……...68
Дудник Альбіна (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Творчість Адама міцкевича раннього періоду ……..72
Кійко Дарія (науковий керівник: **Полежаєва Тетяна**)
Стилістичні засоби реалізації польських прислів'їв і приказок про добро і зло в польській мові ……...75
Климчук Марія (науковий керівник: **Бай Олена**)
Мовно-стилістичні особливості пейзажної лірики Яна Каспровича……...78
Кметь Надія (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Проблематика поетичної творчості Антонія Слонімського ……... 81
Колган Олена, Колган Тетяна
Розвиток країнознавчої компетентності студентів засобами краєзнавства під час вивчення польської мови як іноземної…….... 85
Колеснікова Юлія

Формування загальнокультурної компетентності засобами взаємоінтеграції історико-полоністичного контенту: виклики, можливості, перспективи ……..89
Кушнарьова Марина, Маторіна Наталя
Про використання вчителем-словесником *перекладацької лабораторії* як активної форми навчання у ЗЗСО ……94
Лоза Юлія (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Картини української природи й побуту в поемах Юліуша Словацького «Beniowski» «Sen srebrny Salomei» ……...99
Ляшук Наталія (науковий керівник: **Васейко Юлія**)
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні ……102
Ляшук Наталія (науковий керівник: **Вишневська Оксана**)
Перекладацька версія Дмитра Павличка вірша «Tymczasem» Ципріана-Каміля Норвіда …….105
Мазурчук Олег
Фізичне виховання як необхідний компонент інтегрального розвитку студента-полоніста.....109
Маторіна Наталя
Актуальний дидактичний матеріал у контексті вивчення польської мови та літератури у ЗВО (на матеріалі творчої спадщини Бруно Шульца)……112
Махновець Дарина (науковий керівник: **Вишневська Оксана**)
Вербальне наповнення вірша «Samotność» Ципріана Каміля Норвіда та його перекладу українською мовою……..…….115
Мельник Валерія (науковий керівник: **Васейко Юлія**)
Аудіовізуальний переклад з польської на українську мову серіалу «Dziewczyny ze Lwowa»/«Наші пані у Варшаві» ……119
Мельник Людмила (науковий керівник: **Остапчук Вікторія**)
Еквівалентність перекладу польських фразеологізмів українською мовою ……..……..124
Михалюк Юлія (науковий керівник: **Вишневська Оксана**)
Перекладацька рецепція вірша «Liczba Pi» Віслави Шимборської……...127
Музичук Аліна (науковий керівник: **Сухарєва Світлана**)
Феміністичні мотиви польської жіночої прози ……..……131
Новосад Вероніка (науковий керівник: **Васейко Юлія**).
Засоби реалізації категорії ввічливості у діловому польському спілкуванні ……..134
Онопрійчук Олександра (науковий керівник: **Вишневська Оксана**)
Перекладознавчий аналіз вірша «Spartakus» Ципріана Каміля Норвіда …….....137
Остапчук Вікторія
Мовні ресурси відтворення в перекладі словесно-образної структури оригіналу (на матеріалі поеми А. Міцкевича «Pan Tadeusz» і перекладу М. Рильського).....……..…140
Панас Вікторія (науковий керівник: **Вікторія Остапчук**)
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід ..……....143
Пашкевич Катерина (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід ..……147
Полежаєва Тетяна, Дубій Ангеліна
Польський сленг і його джерела……...150
Сахарук Анастасія (науковий керівник: **Вишневська Оксана**)
Порівняльний аналіз поезії Віслави Шимборської «Trochę o duszy» та її перекладу .....……..154
Сідельник Вікторія (науковий керівник: **Вишневська Оксана**)
Вірш «Czemu nie w chórze?» Ципріана Каміля Норвіда та переклад Дмитра Павличка: зіставний аналіз……...157
Скібіцька Ольга (науковий керівник: **Оксана Вишневська**)
Вірш «Możliwości» Віслави Шимборської та його переклад українською: зіставний аналіз.....161
Скібіцька Ольга (науковий керівник: **Цьолик Наталія**)
Лексичні особливості науково-технічного перекладу ……..164

Срюбко Ірина (науковий керівник: **Вікторія Остапчук**)
Лексико-семантичне поле концепту *любов* (*miłość*) у польській та українській фразеології …….166
Сухарєва Світлана
Міжнародний проєкт як метод формування перекладацьких здібностей полоніста: досвід і перспективи……169
Сухарєва Світлана, Кваша Оксана
Ідейні цінності «покоління Колумбів» до проблеми актуалізації творчості воєнних літераторів ……172
Темнікова Інна, Темніков Володимир, Маторіна Наталя
Міжпредметні мовно-літературні зв'язки на заняттях зарубіжної літератури як шлях до більш ґрунтовного розуміння художнього твору (на матеріалі творчості польських письменників)…….....175
Толошна Альона (науковий керівник: **Полежаєва Тетяна**)
Подолання культурної травми в жанрі горор (на прикладі роману І. Остаховича «Noc żywych Żydów»)…….....180
Цьолик Наталія
Розвиток умінь нотування у послідовному перекладі: початкові вправи як основа ефективного методу.....183
Цьолик Наталія, Михалюк Юлія
Анімалістичні образи у фразеології: порівняльний аналіз українських та польських виразів……186
Чепурко Софія (науковий керівник: **Вишневська Оксана**)
Лексичний та композиційний аналіз вірша «Allegro ma non troppo» Віслави Шимборської та його перекладу на українську мову……..189
Чепурко Софія (науковий керівник: **Цьолик Наталія**)
Фальшиві друзі перекладача у фразеології (польсько-англійський контекст)……....191
Шелудченко Світлана, Яручик Олесь
The importance of critical thinking in foreign language lessons…….. 194
Шкарадюк Тетяна (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Проблема еволюції стилю Стефана Жеромського……...198
Шнит Юлія (науковий керівник: **Бай Олена**)
Теоретичні аспекти вивчення словесно-психологічного портретування…….202
Шостак Мар'яна (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Творча концепція Яна Лехоня…….…….205
Шумик Анна (науковий керівник: **Вишневська Оксана**)
Порівняльний аналіз поезії «Kot w pustym mieszkaniu» Віслави Шимборської та його перекладу українською……....210
Шумик Анна (науковий керівник: **Цьолик Наталія**)
Економічна та юридична лексика в контексті польсько-українського перекладу ……..213
Шумська Інна (науковий керівник: **Лавринович Лілія**)
Відображення травми в художньому репортажі Вітольда Шабловського «Sprawedliwy zdrajcy» ……..216
Яручик Віктор, Волочнюк Ірина
Специфіка кіноперекладу: види та проблематика……..219
Яручик Олесь (науковий керівник: **Шелудченко Світлана**)
Концепція критичного мислення в освіті ……224
Яручик Олесь (науковий керівник: **Яручик Ольга**)
Методи розвитку критичного мислення учнів на уроках іноземної мови ……..228
Яручик Ольга
Techniki nauczania czytania w języku obcym.....232
Яручик Ольга, Верейко Іванна
Багатогранність образу України в збірках Ю. Лободовського «Пісня про Україну» та «Золота грамота» 236
Materiały olimpiady «Łuckie Dialogi z Kulturą Polską – 2024» (ułoż. **Jerzy Kowalewski**)……..241

Наталія Цьолик *– кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки*

Розвиток умінь нотування у послідовному перекладі: початкові вправи як основа ефективного методу

Науково-технічний розвиток призвів до певного перенесення терміну «конференційний переклад» не лише на послідовний, а й на синхронний його підвид. Потреба у перекладачах, які майстерно володіють мистецтвом усного перекладу, постійно зростає. Якщо раніше перекладач працював безпосередньо з делегаціями чи на конференціях, то сьогодні маємо приклади перекладу в он-лайн режимі. Задля економії часу, на переклад при багатомовних заходах найчастіше використовується синхронний переклад. Але брак необхідного обладнання, або двомовні зустрічі й досі супроводжуються послідовним перекладом.

Нотатки, зроблені під час послідовного перекладу, є каркасом висловлювання. Промова чи виступ не є хаотичним набором думок, які не пов'язані між собою, а становлять сукупність думок, виражених у певній послідовності. Саме вони, принаймні в уявленні промовця - взаємопов'язані логічно, хронологічно або ієрархічно. Існує певна кількість таких зв'язків і синтаксичних конструкцій, які використовуються для вираження думок і повторюються в різних промовах. Навчившись їх розпізнавати, майбутні перекладачі можуть швидко і логічно їх записувати. Таким чином, нотатки будуть візуальним представленням змісту промови.

Якщо перекладач вміє зосередити увагу не лише на значенні конкретних слів, а й на загальному змісті усієї промови, то йому вдається зрозуміти як сенс конкретних думок, так і зв'язки поміж ними. Для цього потрібно лише розподілити ресурси уваги при здійсненні перекладу. У теорії перекладу описано «модель розподілу зусиль», згідно якої виокремлено чотири їх види: слухання та аналіз, запам'ятовування, створення цільового тексту, координація усіх зусиль [3, с. 67]. При здійсненні послідовного перекладу виділяють дві основні фази:

1) слухання та аналіз, складання нотаток, виконання розумових операцій з використанням короткочасної пам'яті, координація вищезазначених завдань;

2) читання нотаток, пригадування елементів промови, формулювання висловлювання [4, с. 26].

На початковому етапі найскладнішим завданням як для новачків, так і для досвідчених перекладачів є необхідність виконувати всі дії одночасно. Тут слід врахувати, що здатність до розподілу уваги у всіх є обмежена. Зокрема, надмірна зосередженість на веденні нотаток може призвести до того, що перекладач сприймає менше інформації на слух. Частіше трапляються випадки, коли перекладачі не чують певних деталей, аніж коли вони їх не розуміють. Якщо увага зосереджена на інтерпретації змісту чи веденні нотаток, можуть виникати моменти, коли людина перевантажується, що викликає тимчасову втрату слухового сприйняття. Дії, пов'язані з другою фазою, також вимагають певної здатності до одночасного виконання кількох завдань. Якщо нотатки незрозумілі або нечіткі, відтворення почутого змісту може ускладнитися через додаткові зусилля, необхідні для їх розшифровки. Натомість чіткі та зрозумілі нотатки можуть слугувати своєрідними підказками, які допомагають перекладачеві визначити, коли варто зробити паузу [2].

Додатково необхідно враховувати часові обмеження, що ускладнюють діяльність перекладача під час послідовного перекладу. Він не має можливості для тривалих роздумів або пошуку потрібної інформації. Оптимальним вирішенням цієї проблеми є вдосконалення окремих навичок до рівня автоматизму, що сприятиме зниженню когнітивного навантаження. У даній роботі розглянуто початкові вправи для формування навичок нотування.

Першочерговим завданням для студентів є освоєння навичок аналізу тексту, після чого вони зможуть приймати обґрунтовані рішення щодо того, яку інформацію доцільно нотувати. Під час практичних занять здобувачі засвоюють універсальні методи ведення нотаток, а в процесі самостійної роботи з текстами формують власну індивідуальну систему нотування. Найпростішим завданням є передача слів іншими символами. Пропонуємо студентам занотувати поняття, наприклад: *птах, річка, прапор, уряд, любов, зростання, ненависть, місто, дискусія, вода, церква, зустріч.* Кожен працює індивідуально, а потім обговорюємо якими символами передані запропоновані поняття. На цьому етапі буде багато схожих інтерпретацій. Наступним кроком буде складання речень (а потім коротких повідомлень) з використанням цих понять. Наприклад, *відбулася зустріч представників місцевого самоврядування щодо*

вирішення питання питної води у місті, або *рівень води у місцевих річках раптово зріс*. Завдання можна виконувати у групах – робити нотатки, перетворювати їх на текст перекладу. Ускладнюємо завдання, встановивши часові рамки на його виконання. Таким чином здобувачі опановують модель створення нотатки і її реконструкцію у мову перекладу.

На початкових етапах опанування процесу нотаток можемо запропонувати самостійну роботу з текстом рідною мовою. Для опрацювання автоматизму починаємо з друкованого тексту виступу чи промови, не встановлюємо часових обмежень. Після прочитання кількох текстів визначаємо типові елементи структури промови. Звертаємо увагу на те, чи були тут аргументи за і проти, заклики, описи, схиляння до певних висновків [1]. Користуючись практичними порадами як написати виступ, здобувачі можуть спробувати самостійно створити такий текст. Опрацьовані матеріали можна використати для аудиторних занять у групах при симуляції професійної ситуації – послідовного перекладу промови. Вміння створювати план публічного виступу слугуватиме швидкому аналізу прочитаного/почутого, а це допоможе опанувати нотування.

Метод мапування думок полягає у створенні діаграми на великому аркуші паперу, яка може бути різнокольоровою. Окремі елементи діаграми, такі як слова та малюнки, розташовуються і з'єднуються між собою лініями. Цей метод відображає спосіб, яким мозок асоціює та запам'ятовує інформацію, що робить мапи думок надзвичайно корисними для систематизації та запам'ятовування почутого під час промови [5]. Нотування сказаного у вигляді мапи думок дозволяє зафіксувати послідовність: хто? що зробив? за яких обставин? важливі цифри і дати? до чого це призвело? по перше? по друге? і т.д. Цю методику можна застосовувати як у груповій роботі, так і індивідуально.

Якщо виконання зазначених вправ буде доведене до автоматизму, їх можна буде здійснювати не лише на письмових текстах, а й на текстах, які сприймаються на слух. Різноманітні завдання потрібно виконувати регулярно і поступово їх ускладнювати, лише тоді вдасться опанувати техніку створення нотаток. Саме тому важливе є відповідальне ставлення здобувача до виконання самостійних завдань. В аудиторії ми лише моделюємо певні процеси, а регулярність і частота виконання домашнього завдання стають вирішальними чинниками в якості набутих вмінь.

Література

1. Збірник вправ для занять з усного перекладу: англо-українська мовна пара. Олександра Літвіняк. Вінниця: Нова Книга, 2019. 232 с.
2. Основи перекладацького скоропису: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти, що навчаються за спец. «Переклад». О. В. Ребрій ; за ред. Л. М. Черноватого та В. І. Карабана. Вид. 4-те, стер. Вінниця : Нова Книга, 2012. 148 с.
3. Прокопенко А.В., Рава В.М. Кореляція когнітивних процесів та робочої пам'яті перекладача. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.Серія: «Філологія. Соціальні комунікації».* 2020. Т. 31 (70). № 4. Ч. 3. С. 65–70.
4. Gile D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1995. 274 p.
5. Palka E. Czy i kiedy uczyć tłumaczenia konsekutywnego? Z zagadnień dydaktyki tłumaczenia ustnego. *Tłumaczenie ustne – teoria, praktyka, dydaktyka*. nr 1. Częstochowa, 2011, S. 89–97. URL: https://www.academia.edu/841025/Z_zagadnień_dydaktyki_tłumaczenia (дата доступу: 30.09.2024).